

- Vit hugsa um fylgjurnar av sjálvstýrisuppskotinum fyrst

Harra formaður.

Sum eg segði í míni framsegurøðu í fyrradagin, so kom sjálvstýrisuppskriftin at taka sín drúga part av talutíðini hjá tingmonnum. Men harvið er ikki sagt, at uppskriftin av tí orsök er vorðin meira klárlagdur, tí fráboðanir serliga frá samgonguflokkunum hava verið sera ymiskar. Men tað hevur kanska verið eitt endamálið við hesum diffusum útmeldingum. Kanska fyri at ørkymla andstøðuni, ella kanska heldur fyri, av taktiskum grundum, at finna út, hvør andstøðan og møguliga eisini samgongan sjálf stendur í hesum týðningarmikla spurningi.

Men tað er ein veruleiki, at vit hava í tíðini eitt sjálvstýrisráð, sum tvingar politikkarar til at seta henda spurningin á dagsskránnar. Tíðin er meira bøgvin í dag til eina slíka viðgerð, enn hon hevur verið í mong Harrans ár. Og Sambandsflokkurin og danska stjórnin hava hjálpt serstakliga væl til.

Tað er væl einki dulmál, at traditonelli høgra/vinstara politikurinn hevur eyðkent føroyskan politikk munandi meira enn okkara eyka politiska dimensjón í okkara ríkisrættarliga støða.

Sjálvstýrissamgongur

Vit høvdu í 60-árunum eina sjálvstýrissamgongu við somu flokksmanning sum henda í dag, men á sjálvstýrisleið kom henda samgonga ikki langt. Tað lá kanska ikki í tíðini, ella var tað tí, at flokkarnir vóru so ósamdir.

Men vit hava eisini havt sokallaðar sjálvstýris- og loysingarflokkar, sum í ymsum samgonguhópum hava forðagað sínar hugsjónir, tí teir vóru bundnir niður av einum samgongusamstarvi.

Vit sødu, at Fólkaflokkurin og Sjálvstýrisflokkurin ikki tóru at taka undir við uppskoti Javnaðarflokksins um setan av eini stjórnmalavend, tí Sambandsflokkurin hótti við at útskriva nýval.

Men vit sødu eisini, at Tjóðveldisflokkurin heldur ikki tók undir við okkara uppskoti, sum var eitt frambrót á sjálvstýrisleið, væl saktans tí teir vóru bangnir fyri at vit nú knappiga profileraðu okkum ov nógv innan eitt øki, sum teir allar tíðir hava hildið seg havt patent uppá.

Javnaðarflokkurin hevur altíð verið við

Men søguliga sæð, so hava verið gjørd framstíg á sjálvstýrisleið fyrst og fremst í landsstýrisskeiðinum frá 1975 til 80. Tá settu menn

sær ítøkilig mál, sum síðan flest øll vóru nádd. Hetta var eitt skeið, sum Javnaðarflokkurin var við í.

Og við skipanini av landsstýrinum í 1991 millum Javnaðarflokkin og Fólkaflokkin varð beinleiðis sett í samgonguskjalið at farast skuldi eina sjálvstýrslóg. Hetta arbeiðið fór í gongd, og fyrsta stigið var, at vit fingu eina nýggja stýrisskipanarlóg. Men tíverri komu vit ikki á mál, tí vit vóru yvirhálaðir av búskaparligu kreppuni.

Tað hevði uttan iva verið sera skilgott, at somu flokkar høvdu tikið henda tættu uppaftur, men ivaleyst hevur Fólkaflokkurin kent tað sum sína skyldu at fara meira radikalt til verka aftaná at hava ligið niðurbundin í sambandsleypinum.

So hvussu vit enn venda og snara søguliga gongdini, so síggja vit, at Javnaðarflokkurin altíð hevur verið við, tá vunnin er fram á sjálvstýrisleið.

Fræslis- og vinarsáttmálin

Kundi kanska mint á, at flokkurin í 1943 hevði eitt uppskot frammi á tingi, sum bar heitið »Fræslis- og vinarsáttmáli«. Uppskotið varð ikki samtykt, men nógv av uppskotinum gongur aftur í sjálvari Heima-stýrslógin, tó hon er langt frá so radikal, sum uppskot Javnaðarflokksins. T.d. vildi uppskotið hava Føroyar nevndar sum eina tjóð, men danska orðingin í Heima-stýrslógin gjørdist sum kunnugt »et selvstyrende folkesamfund«.

Og taka vit grundsjónarmið flokksins, se er tað eingin ívi um, at Javnaðarflokkurin vil ganga fram á sjálvstýrisleið, men við skili og uttan at seta vælferð og livismøður borgarans upp á spæl.

Tí harnar tað »eg almikið, at nakrir samgongumenn hava hug at kasta Javnaðarflokkinum fyri, at vit bert seta upp ræðumyndir og annars einki vilja á sjálvstýrisleið. Hetta er beinleiðis skeivt, og tænar einum politiskum samstarvi um henda politikk til lítlan sóma.

Fylgja ikki bara við rákinum

Men lat tað vera sagt, at vit í hesum máli ikki verða nakrir, sum bert fylgja við rákinum, men at vit hava okkara egnu áskoðan og meiningar um, hvat skilgott skal henda.

Og lat tað eisini vera sagt, at okkara politikkur ikki byggir á tað kensluborna, men á tað, sum realistisk kann lata seg gera.

Vit vita, hvat vit vilja, men vit hava sum so mong

onnur saman við okkum tørvur við at finna út, hvat tað er, sum samgongan vil.

Og tað er okkara parlamentariska traditon, at tað er samgongan, sum vanliga fráboðar politikkin, sum so andstøðan tekur støðu til. Men henda fráboðan hevur síðan apríl mánaða bæði í føroyskari og útlandskari pressu snúð seg um eina endaliga loysing frá Danmark. Og mær tykir, at Fólkaflokkurin, sum tann stóri taktikkarin í politikki, hevur latið tjóðveldismenn spæla harrar í húsi, meðan teir hava snikkað borgarliga politikkin til á tí búskaparliga økinum.

Taka vit minsta ella varisligasta felagsnevnanar fyrst, sum er sagt um sjálvstýrismálið í hesi tingviðgerð, so er tað, at vit gera ein nýggjan sáttmála, sum skal avloysa Heima-stýrslógin, men at vit í minsta lagi komandi 20 árinu skulu dúva up á ríkisstuðulin. Ríkisstuðulin, sum av mongum er skýrdur sum beinleiðis skaðiligur fyri føroyskan búskap og vinnulív, skal ikki nú verða ein árligur ríkisstuðul, men ein fóst avtalað upphædd í eini 20 ár, sum skal eita skiftisstuðul. Men verða vit betur føroyingar, um ríkisstuðulin eitur skiftisstuðul?

Síðan skulu vit taka øll málseki heim ein fyrrapart, hava tey nakrar tímar fyri síðan at senda tey niðuraftur seinnapartin við umbøn um, at danir framvir umsita tey, eins og teir altíð hava gjørt. Men valla ger hetta okkum til betur føroyingar?

Men tað er nógv, sum týðir uppá, at hetta er ein tíð fyri »smarter vendingar, smarter clichés«, sum vit liva í. Og tað eru flokkar, trívast væl í hesum.

Vit trúgva uppá realpolitikk

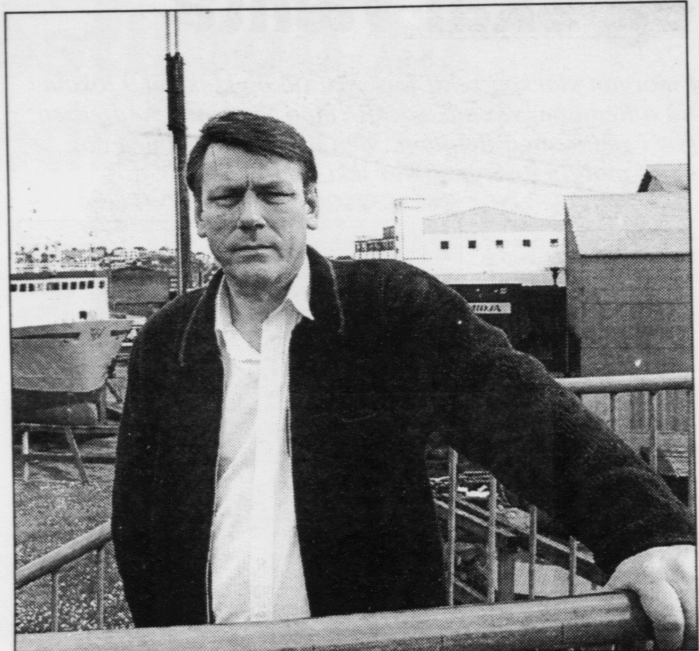
Men Javnaðarflokkurin er og hevur altíð verið ein flokkur, sum hevur trúð upp á realpolitikk. Hvat er realistisk, og hvussu náa vit hesum málum? Dreymakendar orðingar fæða onga tjóð, tvørturímóti.

Men henda viðgerðin hevur hvørki sannført andstøðuna og enn minni Føroya fólk um, at tit byggja politikkin á eitt realistisk grundarlag, og undir øllum umstøðum tosa tit innanhýsis forbi hvønn annan.

Nakrir siga, at ríkisstuðulin skal burtur ongantíð ov skjótt, meðan aðrir tosa um skiftisstuðul í minst 20 ár.

Hava vit ráð til vælferðina?

Av teimum sum siga, at ríkisstuðulin skal burtur, har siga nakrir, at hetta gerst við, at vit umstilla okkara samfelag til ein broyttan

Jóannes Eidesgaard, formaður Javnaðarflokksins

føroyskan búskap, meðan aðrir siga, at vit skulu í eini skiftistíð útvega nýggjar inntøkur.

Nakrir siga, at sjálvstýrispolitikkurin skal ikki ávirka og broyta vælferðina, tvørturímóti, meðan aðrir siga, at vit hava ikki við einum reinum føroyskum búskapi ráð til hesa vælferðina, sum vit hóast alt hava.

Óli Breckmann segði tað soleiðis, at tað verður neyðugt at læra Tjóðveldisflokkinn í sjálvstýris-APC-íð, sum er, at tað verður einki politiskt frælsi uttan eitt búskaparligt frælsi. Her eru vit púra samdir, men vit eru ikki samdir um, hvussu vit verða búskaparliga frælsir, tí Fólkaflokkurin vil gera tað við sínum kongstanka um Føroyar við einum discount lønarlaga.

Her siga vit, lat okkum við menning av føroyskum vinnulívi og evt. við oljuinntøkum gera okkum leysar av ríkisstuðulin, men til ta tíð, ætla vit ikki at kasta Føroya fólk út í ein niðurskurð upp á eina milliard á figgjarlógini við katastrofalum fylgum fyri alt okkara fólk. Hetta er munurin á Fólkaflokkinum og Javnaðarflokkinum. Munurin millum okkum og Tjóðveldisflokkinn er so tann, at vit tora at standa við, at tað er enn neyðugt við hesi árligu jättan, meðan tjóðveldismenn renn undan henni og vilja ikki kennast við hana, men álíka vel taka ímót henni við opnum ørnum.

Tað ger Fólkaflokkurin forrestin eisini.

Hyklari um blokkin

Hví var blokkinur so ikki skorin fyrst komandi trý árin, tá tit samráddist 10. juni? Tí tit vilja allir í sínum lagi hava hann, men vilja ikki kennast við tað. Tað eitur »hyklari«.

Tá alt hetta verður sagt, so kemur landsstýrismaðurin upp og spyr andstøðuna, hvat tað er hon vil. Vit vita, hvat vit vilja, men vit hava eisini krav upp á at fáa vita, hvat tykkara felags kós er. Og fyri meg at síggja, er avstandurin stórir millum Tjóðveldisflokkinn og Fólkaflokkinn, tá tað snýr seg um tann búskaparliga partin. Har hava tit, so frægt sum eg havi skilt hetta orðaskiftið, onga semju. Vilja tit brúka andstøðuna til at finna semjuna tykkara millum, so kunnu vit tosa um tað, men so mugu tit viðganga, at tað hóast alt er ein skeiv samgonga, sum situr í Føroyum í dag.

Annars hevur tað mangan undir hesum orðaskifti streyfa meg, at sjálvstýrslógin liggur mongum samgongufólki rættiliga frammaliga.

Okkara boð er, at vit føroyingar hava rættin til at skipa fyri øllum viðurskiptum í egnum landi, og at vit í áðanann av hesum gera ein nýggjan sáttmála um ríkisfelagsskapin. Okkara boð er, at vit í hesum nýggja sáttmála leggja allan tann dynamikk, sum er neyðugur fyri at vit, so hvørt vit t.v.s. Føroya Løgting ynskjar tað, útbeygja okkara sjálvstýri. Og at hesin sáttmáli onga

avmarking hevur

Legg ikki frá bryggju fyrr enn skúlin er klár

Tað er góður sjómanskapur, at ikki verður lagt frá bryggju, fyrr enn skipið er sjóklárt. Og júst í sjálvstýrisspurninginum liggja veldugar politiskar uppgávur fyri framman, sum t.d. at fyrireika yvirtøkuna av eini føroyskari rættarskipan.

Vit vilja fegnir vera við til at gera sjóklárt, men vit ætla ikki at verða við, tá stubbarnir skulu bjargast, tí skútan ikki var sjóklár, tá fyrsta nosið kom, og fólkid skolaði fyri borti.

Tí er tað mangt, sum bendir á, at okkara uppskot, kanska eitt sindur broytt, um setan av eini stjórnmalavend, er tað, vit hava brúk fyri.

Tað verða mangir leikir í hesum sjálvstýristalvi, men Javnaðarflokkurin vil fyri hvønn leik kenna fylgjurnar fyri okkara fólk, og vit vilja kenna næsta leik, áðrenn vit flyta. Og vit ætla ikki at leggja kongin ella sópa talvfólkid á gólv.

Og eg kenni á mær, at Føroya fólk setur sítt álít á Javnaðarflokkinn, at vit liva upp til okkara ábyrgd og syrgja fyri, at farið verður fram við skili í hesum máli. Hetta vilja vit eisini gera, men enn einaferð, fólksins vælferð kemur fram um tað, sum menn kunnu reypa um á flaggdegnum.

Takk fyri